

Ewa Bulisz

Od Redakcji

Acta Humana nr 5, 13-15

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Od Redakcji

W 2010 roku ukazał się pierwszy numer czasopisma „Acta Humana”, poświęcony – jak głosił tytuł – *Poszukiwaniom humanistycznym*. Poszukując własnego miejsca w dyskursie naukowym, pismo otwierało się od początku na ważne idee poznawcze i aspirowało do roli forum wymiany myśli, koncepcji i metod dla przedstawicieli humanistycznego środowiska badawczego.

Już pierwsze roczniki „Acta Humana” zostały dostrzeżone i bardzo życzliwie przyjęte przez środowisko naukowe, czego dobitnym dowodem było otrzymanie I miejsca w konkursie „StRuNa 2011” za najlepszą publikację roku (tom II: *Komunikacja niejedno ma imię*). Pozytywne recenzje poszczególnych tomów oraz coraz liczniejszy napływ artykułów do następnych z różnych ośrodków akademickich w Polsce, były dla nas sygnałem, że pismo „Acta Humana” może stać się w przyszłości ważnym głosem młodych humanistów.

W kolejnych tomach, zatytułowanych *Tajemnice rzeczywistości i Ścieżki przyszłości*, stawialiśmy trudne pytania o to, co nowe i nieznanne, mierząc się z niełatwą problematyką badawczą, oscylującą wokół teraźniejszości i przyszłości. Nie można jednak było zapomnieć o przeszłości. Dlatego najnowszy tom V, poświęcony kategorii pamięci, domyka triadę: przeszłość – teraźniejszość – przyszłość.

Ponieważ *memory studies* były w ostatnich latach wielokrotnie podejmowane i doczekały się bogatej literatury przedmiotu, tym większym wyzwaniem dla młodych badaczy było zmierzenie się z tym zagadnieniem. Jesteśmy przekonani, że czas ożywionych dyskusji wokół kategorii pamięci nie jest przejściową modą i pozwala w nowym świetle postrzeć przeszłość.

Wśród autorów poszczególnych artykułów, zawartych w niniejszym roczniku, znaleźli się literaturoznawcy, językoznawcy, filmoznawcy, medioznawcy, kulturoznawcy, historycy i absolwenci stosunków międzynarodowych. Ten przekrój różnych dyscyplin humanistycznych, obejmujących refleksją wspólną problematykę, złożył się na wielość rozmaitych poglądów, idei i nurtów badawczych. W ich lekturę wprowadza krótki wstęp przygotowany przez prof. Annę Pajdzińską.

Tom otwierają artykuły omawiające literackie ujęcia przeszłości, jednakże reprezentujące odmienne optyki badawcze. Próbę zbudowania słownika prozy Zygmunta Haupta, w oparciu o koncepcję „teatru pamięci”, podjął w swoim artykule Andrzej Niewiadomski. Nowatorskie podejście w interpretacji dzieł polskiego pisarza przyniosło w efekcie nie tyle rekonstrukcję leksyki „memorialnego” świata, co raczej odtworzenie światopoglądu twórcy. Z kolei Magdalena Górecka przedstawiła pionierską na gruncie polskim propozycję badań historii alternatywnych w oparciu o najnowsze teorie pamięci kulturowej. Zaprojektowana metodologia została podparta bogatym instrumentarium pojęciowym, zaczerpniętym zarówno z polskich, jak i obcojęzycznych opracowań, i może stanowić inspirację przy opisie innych tekstów literackich. Z omawianym szkicem bardzo dobrze koresponduje artykuł Eweliny Stanios-Koryckiej. Autorka w swoich rozważaniach również sięgnęła po historie alternatywne, jednak swój opis skoncentrowała nie tyle na teoretycznych, co bardziej na empirycznych odniesieniach do kategorii pamięci. Przedmiotem swoich dociekań uczyniła bowiem alternatywne dzieje Bizancjum, wykreowane przez literaturę popularną – *Armię ślepców* Romualda Pawlaka oraz *Czarną ikonę* Mieszka Zagańczyka. W świat poezji przenosi nas artykuł Eweliny Radion, w którym autorka odkrywa postulat poety, aby zachować pamięć o trudnej przeszłości – przez wzgląd na szacunek do naszej historii. Analizy literaturoznawcze zamyka artykuł Małgorzaty Kulikowskiej, poświęcony roli pamięci i wspomnień w twórczości Warłama Szalamowa.

O zapomnianej ekranizacji niemego filmu pt. *Kleopatra* z 1917 roku, w reżyserii Gordona Edwardsa, przypomina Kinga Panasiuk-Garbacz. Badaczka amerykańskiego kina zwraca uwagę na znaczenie tej produkcji w kształtowaniu pamięci o Kleopatrze we współczesnej popkulturze. Filmoznawczą analizę pamięci prezentuje także Aneta Jałocha w artykule zatytułowanym *Podążając śladami dzieciństwa – „kuglarstwa” pamięci w filmie „Weiser” (2000) Wojciecha Marczewskiego*.

Interesujące, prowokacyjne, a nawet kontrowersyjne pytania stawia Tomasz Michalik w artykule *Pop-pamięć. Edukacja o Holocauście a gry komputerowe – od puzzli po serious games*. Autor tekstu prezentuje kwestie dopuszczalności granic etycznych w upamiętnianiu Zagłady Żydów przez różne wytwory popkultury (m.in. gry, filmy, komiksy). W kręgu pop-pamięci pozostaje także artykuł Małgorzaty Marczak. Badaczka podejmuje kwestie dotyczące kształtowania się pamięci rodowej w społeczeństwie bułgarskim w okresie od XIX wieku aż do współczesności oraz roli tego typu pamięci w tworzeniu tożsamości Bułgarów. Rozważania historyczno-kulturowe zamyka artykuł Magdaleny Rajzer poświęcony pamięci o bitwie kosowskiej w serbskiej tradycji narodowej.

Pamięć w ujęciu językoznawców zyskała trzy różne oglądy badawcze. Anna Sawa, opierając się na analizie starodruków z XVII wieku, wykazała, jak ważną formę utrwalenia pamięci o zmarłym stanowią kazania pogrzebowe. Z kolei Pau-

lina Mucha podjęła się analizy inskrypcji nagrobnych, odnotowując najważniejsze tendencje w redagowaniu epitafiów. Natomiast Ewa Bulisz, w artykule *Ku pamięci nienekrologicznie*, przedmiotem swoich analiz uczyniła sylwetki w formie wspomnień, publikowane na łamach współczesnej prasy.

Dział *Recenzji* poniekąd także wpisuje się w podjętą w niniejszym tomie problematykę pamięci, bowiem otwiera go omówienie nowości wydawniczej zatytułowanej *Pamięć zbiorowa a tekst ustny* (Katarzyna Kraczoń). Ponadto w numerze zamieszczono recenzję monografii Mateusza Rodaka *Mit a rzeczywistość. Przepięczość osób narodowości żydowskiej w II Rzeczypospolitej: casus województwa lubelskiego* (Filip Gończyński-Jussis) oraz książki Doroty Piekarczyk *Metafory metatekstowe* (Damian Gocół).

W dziele *Wydarzenia naukowe i kulturalne* zamieszczono sprawozdanie z IV Transdyscyplinarnej Szkoły Letniej, organizowanej w ramach grantu „W stronę nowej humanistyki: polska pamięć kulturowa” (Magdalena Górecka, Ewelina Stanios-Korycka) oraz z dwóch konferencji, które odbyły się na UMCS: „Porozmawiajmy o gatunkach. Gatunek w języku, literaturze i sztuce” (Ewa Bulisz) oraz „Współczesne Media 6. Medialny obraz świata” (Magdalena Pataj).

Pozostaje mi wyrazić nadzieję, że piąty numer czasopisma, który oddajemy do rąk Czytelników, okaże się lekturą godną uwagi i odsłoni nieobjęte dotychczasową refleksją świadectwa pamięci.

Na koniec pragnę szczególnie serdecznie podziękować Recenzentom za wnikliwą ocenę poszczególnych artykułów oraz wartościowe uwagi krytyczne.

Ewa Bulisz